

Doré van Halder

Kiwi light



Uitgeverij Kia Ora
2017

Dit is een roman. De personages, namen, plaatsen en gebeurtenissen in dit boek zijn door de auteur bedacht of op fictieve wijze gebruikt. Overeenkomst met bestaande plaatsen, gebeurtenissen of levende of overleden personen berust op louter toeval.

Copyright © 2017 Doré van Halder
Uitgeverij Kia Ora

Omslag & verzorging e-book: Studio Anouk Stoffels
Auteursfoto: Dick Buskermolen

isbn 978 94 92854 00 1
isbn 978 94 92854 01 8 (e-book)
nur 301

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

www.uitgeverijkiaora.nl
www.kiwilight.nl

Deze digitale editie is gemaakt naar de eerste druk, 2017

*'Jij was nog klein!' zeiden ze dan. Met andere woorden:
'Jij boft, want je zult er niet zoveel weet van hebben gehad.'*

- Mischa de Vreede, *Waar ik mee leef* (1995)

Spiëren aanspannen en benen samenknijpen had ik geleerd.

Met dit in het achterhoofd perste ik mijn benen zo hard ik kon tegen elkaar. Op slot zat ik. Ik concentreerde me op die ijzeren greep. Het was het enige dat mijn volle aandacht had. Al het andere kroop als een droom langzaam en zonder reserves mijn bewustzijn binnen. Ik hield nog wel vol. Hield het nog wel op. Hoe lang wist ik niet. Tien minuten, een half uur, een uur? Zo stil mogelijk stond ik, als een rechtop gehesen mummie die zich ondanks de wiebelende bewegingen zelfstandig staande wist te houden. Tot ik niet meer kon, me ontspande en er tot mijn opluchting niets ergs gebeurde.

Dit was onze lang naar uitgekeken aankomst. De boot voer de laatste meters. De spanning had na duizenden zeemijlen zijn hoogtepunt bereikt. Ze waren in zicht, Nederland en de familie. Deze twee dingen (door onbegrip beschouwde ik ze allebei als dingen) hadden de status van absolute heiligheid verworven in ons gezin. Om dit te kunnen bevatten moest je moeder kennen. Moeder stelde van alle mensen, dieren en dingen in ons leven de waarde vast, voor ons allemaal. Dat deed ze met zo'n vaardigheid dat wij eigenlijk nooit twijfelden aan haar oordeel en dat doorgaans als vanzelfsprekend overnamen. Nog even en dan zouden het geen hersenschimmen meer zijn maar dingen die we konden zien en aanraken. Maar zoals alles van waarde op zich laat wachten duurde en duurde het.

Op het promenadedek was de kou de allesoverheersende factor die zelfs mijn blaas verlamde. Dat was mijn geluk. Met overslaand hart deed ik de eerste ontdekking van het land dat zo vers en nieuw voor ons lag. Het sneeuwde er.

In een witte zee van dansende spikkels zwom ik met mijn ogen vooruit. Er gebeurde iets met mijn zinnen, of ik raakte ze kwijt of ik had ze voor het eerst volledig bij elkaar, dat bleef in het midden. Alle hoop en verwachtingen trokken zich terug naar waar ze vandaan kwamen. Toen wist ik dat dit echt was, net zo echt als de meeuwenpoep die overal om ons heen neer flatste.

Tussen plakkerige wimpers door keek ik naar het schouwspel van het dicht geweven web dat zich openbaarde tegen een grauwe zware lucht. We hadden al gehoord dat het in dit land kon sneeuwen. Dat het dat nu al deed, meteen toen we er aankwamen, gaf ons het gevoel dat we op onze wenken bediend werden. En hoewel ik verlangde naar de duizenden vertrouwde dingen van thuis, kierde de deur

van nieuwsgierigheid naar het mij onbekende land van mijn ouders verder open.

Snow, sneeuw. *Ice*, ijs. *Winter*, winter.

Ik stak mijn tong uit, smolt er vlokken op, proefde. Water. Ze zagen er alleen maar mooi en kristalachtig uit, dwarrelend in de lucht en in suikerspinachtige laagjes gestapeld op elk oppervlak, maar in feite waren ze niets anders dan waar onze boot in dreef en waar we al die weken door omgeven waren geweest. Sneeuw was in werkelijkheid het goedkoopste goedje op aarde. Per definitie moest er dus veel van zijn. Alleen hadden wij het nog nooit van dichtbij gezien.

Moeder trok onze capuchons verder over het hoofd en knoopte de koordjes met snelle bewegingen strakker dicht. We stonden aan de reling te kijken naar hoe de boot langzaam de aanlegplaats naderde en op het laatste moment keerde zodat zij met haar neus in de richting kwam te liggen van waar we vandaan kwamen. Klaar voor een volgende vaart. Met ons? Zonder ons?

De wekenlange bootreis had ons blanco gemaakt, net als het oppervlak van de zee dat altijd weerspiegelde hoe het daarboven was; blauwe lucht, blauw water; grijze lucht, grijs water. Er zat altijd verandering in de lucht; elk moment kon de wind aanzwellen, een wolk zijn lading lossen, een storm losbreken, de zon weer gaan ploerten of bewolking het luchtruim dichttimmeren. Zoals dat vanzelf gebeurt na lange tijd op zee, vielen wij steeds meer samen met de elementen. Wanneer we in havens aanlegden waren we gedesoriënteerd. Aan land golden weer de normale wetten en moesten we terugkeren naar ons innerlijk kompas dat we hadden achtergelaten toen we aan boord stapten.

Het was 1962. Wij voeren aan op het Java-eiland, Amsterdam. Vader, moeder, Anne, Paul en ik. We lachten naar elkaar zonder dat we wisten waarom en zonder een woord te wisselen. Nieuw-Zeeland lag ver achter ons.

De wereld die we tegemoet traden was vermomd in sluiers. We herkenden in de sneeuw het wit van nieuw leven, van een baby in luiers en witte truitjes, van melk. Wij hadden jarenlang in zo'n wereld vertoefd en die in feite pas net achter ons gelaten. Wit was verwachtingsvolle leegte. Tegelijkertijd leek de ondergang van de wereld, van alles, nu toch heel nabij te zijn. De sneeuw vergezelde ons vanaf het moment dat we de Nederlandse kust bereikten, komende van Miami, onze voorlaatste stopplaats. Eerst was er de schok, daarna de verbazing. De verwondering drong zich pas langzamer een weg naar buiten. Of dit was een vreemde wereld of wij waren wereldvreemd. En van dat laatste was ik niet overtuigd.

'*Father Christmas*,' zei Anne. Ze herhaalde het een paar keer.

Het was niet moeilijk raden wat er door haar hoofd ging. Anne beschikte over

logica. Waar wij woonden, op een subtropisch eiland, was het kerstverhaal van de arrenslee volgeladen met cadeaus nauwelijks voor te stellen. Kerstmis viel midden in de zomer, werd gevierd op het strand, in parken, altijd buiten, altijd bij tropische temperaturen. Hier zouden we die in het rood geklede man met baard zo maar tegen kunnen komen. Hier wel.

'Jingle bells, jingle bells.....' Anne zong overdreven hard.

Ik schudde haar door elkaar, wat niets uithaalde. Kerstmannen en arrensleeën. Wie weet kwamen we hier wel in het echt tegen wat altijd alleen maar in ons hoofd had gewoond. Alle figuren, beesten, planten uit onze fantasiewereld bevolkten mogelijk dit nieuwe land waar onder de toplaag een aan het oog onttrokken wereld school die ons bloed deed borrelen van opwinding en ons stemgeluid opdrogen van verwachtingsvolle spanning. We hoefden alleen maar te wroeten om ontdekkingen te doen. En misschien was het wel waar wat moeder zei dat sneeuw vanzelf verdween en was er alleen geduld nodig voordat het zover was. Geduld dat we weinig bezaten. Geduld waarmee we niet geboren waren. Misschien was het hier nu wel Kerst en kregen we weer cadeautjes al hadden we die nog niet zo lang geleden ook al gehad. Misschien, misschien ... dat woord voorspelde meestal niet veel goeds.

Na vijf weken op een boot vermengt water zich vanzelf met lucht en land totdat het de zintuigen betoverd en in lichterlaaie achterlaat. En wij, jong als we waren, waren vatbaar voor iedere vorm van betovering die ons onze heimwee deed vergeten, want, en daar had ik om durven wedden, de realiteit bezat toch altijd het vermogen ons weer in te halen. Dit was het hele spel, je laten verrukken, telkens weer, steeds verder het woud in dwalen totdat iets of iemand je een halt toeriep en je op je schreden moest terugkeren. We waren tot nu toe nooit de weg terug kwijt geraakt. En niemand vroeg ons ooit waar we heen gingen. We waren vrij als de vogels in het zwerk en de dolfijnen in het water, en de fantasie die we bij onze geboorte hadden meegekregen was een grote brok energie die in onze spelletjes allerlei vormen aannam.

In deze staat arriveerden we in Nederland, in Holland, de plek waarvan onze ouders ons hadden verteld dat het het einde van de wereld was. Verder weg ging niet meer. We hadden een halve wereldreis op de teller staan, een getal in zeemijlen dat wij niet eens konden uitspreken. Dwars door het midden van de aarde heen liep de kortste route maar wij moesten om er te komen buitenom, van continent zwalkend naar continent. Als een stelletje zwerfkatten arriveerden we tenslotte, op het tegengestelde halfroond in het tegenovergestelde seizoen. De evenaar liep als een

balk dwars door onze reisroute heen en had niet alleen de reis maar ook onze ziel in tweeën gespleten.

Ondanks dit alles dachten we heel naïef dat we nog uit één stuk waren. En we dachten het niet alleen, we gedroegen ons er ook naar, wat niet zo vreemd was als je wist dat ook in ons gezin alle wonden zo snel mogelijk afgedekt en aan het zicht onttrokken werden, daarmee suggererend dat ze niet bestonden.

We hadden nog maar ettelijke tientallen meters te overbruggen, de laatste van de lange lange reis. Zelfs de geur van het nieuwe land vingen we niet op. De kou verstomde alles.

‘Ik moet Anne en Paul warmer aankleden. Hier had ik niet op gerekend. Ik zie jullie zo beneden in de hut.’ Moeder stak haar beide handen als opvangschotelletjes voor zich uit in de lucht. De sneeuwvlokken hadden net genoeg gewicht om erop te blijven liggen. Alles aan dek was haar bekend. Haast en zenuwen dreven haar terug in de buik van het schip waar ze, de dagen tellend, onze aankomst had afgewacht en voorbereid.

Vader en ik wilden geen seconde missen van de boot die haar bestemming als op de tast opzocht. Naar beneden kijkend zag ik de steeds kleiner wordende ruimte tussen het schip en de wal. Zoals altijd wanneer ik aan dek stond, duizelde het me. Het passagiersschip vernietigde alle menselijke afmetingen. Wij hadden al die tijd niets anders gedaan dan rijzen en dalen op haar, terwijl het schip zelf nog niet eens door had dat wij haar bevolkten, omdat, als het erop aan kwam, wij voor haar helemaal niets voorstelden. Het schip had alleen ontzag voor de machtige oceaan die ze keer op keer bestormde en wij, de mieren die over haar buik heen kropen, waren het ongedierte dat ze verafschuwde maar waar ze niet vanaf wist te komen.

Met mijn rechterhand pakte ik de reling beet. Wow! Mijn vingers vroren er bijna aan vast. Stellig trok ik mijn hand terug. Mijn linkerhand rustte in de grote warme hand van vader die aan mijn zij stond. Ik kneep erin. En nog een keer omdat hij niet reageerde, nu harder. Vader keek me aan zonder me echt te zien:

‘Almost there.’

Ik zocht naar een blik van verstandhouding tussen ons.

Vader die steeds maar zei dat het leven aan boord met niets te vergelijken viel, dat dit zijn vierde tocht over de wereldzeeën was en dat hij wel altijd zou willen varen, zonder doel, zonder aankomst, varen om het varen zelf. Ik kon me zo maar voorstellen dat als wij van de boot afgingen hij achterbleef. Misschien hield ik hem daarom wel zo krampachtig vast.

Zo stonden we daar en het gebeuren in de haven was het gebeuren buiten ons, de

drukte was de drukte om ons heen. In die cirkel van stilte die elk moment kapot kon klappen beleefden we een geluk zonder naam, voor zo lang het duurde.

'The finish.' Vader zei het tegen zichzelf terwijl elk pufje en spurtje van het afmerende schip hem in de ban hield. Ik hield alles in de gaten: de verrichtingen van de boot, de opgeluchte matrozen, de schriekende meeuwen, het knerpen van de sneeuw onder mijn voeten, de contouren van de stad in de verte. En ik was het maar half met hem eens. Dit was eind en begin, zo dicht tegen elkaar aan dat er zich niets tussen kon wringen.

Van het haveneiland rees de kade als een muur op uit het water. Ik wachtte op de dreun waarmee we elkaar zouden begroeten. Het schip trilde heftig in de afremming maar er gebeurde daarna niets; het bleef stil, op het gejuich en geklap van de opvarenden na. Ze (een schip is een vrouw met een eigen wil en karakter had ik horen zeggen) vleide zich heel langzaam tegen de wal aan alsof ze blij was er te zijn en de wal haar geliefde was die ze een kus wilde geven. Zou ze de wal aanraken of niet? Ze bleef er op gepaste afstand van, misschien wel omdat ze de inschatting maakte dat het water haar thuis was terwijl de kant bestormen haar verwonden zou. En als een schip gewond raakte, fantaseerde ik, stroomde er geen bloed uit maar water in.

Vader en ik klaptten in de handen.

Bravo. Well done.....I'm leaving. And what about you? Ik richtte me tot het schip. Ik sprak gemakkelijker met dingen dan met mensen. Niemand wist dat ik gesprekken met mezelf voerde waarbij ik tegelijkertijd iets of iemand anders was.

I'll wait for you, Miss. Cause you're going back, aren't you?

Dit was onze vakantie. De heen zat erop. De terug lag in het verschiet, als een tegoed dat nog op onze bankrekening stond. Niets in mij twijfelde hieraan. In mijn hoofd zaten de flarden van gesprekken tussen vader en moeder die ik had opgevangen.

Promised. Promised. Promised.

De meeuwen waren mijn getuigen. Ik vertrouwde erop dat het schip na onze vakantie weer, of nog steeds, op dezelfde plek zou liggen en ons mee naar huis nam. Het schip en ik zaten nu in een verbond met elkaar. Hiermee had ik tenminste een ding, de terugreis, veilig gesteld. Ik was er alleen niet honderd procent gerust op.

Bij het vertragen van de boot waren de bibbers al in mijn benen geschoten. Benen die direct leken vast te zitten aan mijn hoofd dat al aan een rondje in de draaimolen was begonnen. Mijn romp voelde ik helemaal niet meer. Het was opnieuw raak. Een voddendpop was ik, hol, leeg, slap en ik wist niet meer of ik nu moest gaan

staan, liggen, knielen of kruipen. Zo sterk was het nog nooit geweest. Mijn lichaam herinnerde zich in een reeks van flitsen alle tussenstops van de reis. Ik haatte de symptomen van zeeziekte, en zeeziek werd ik altijd pas als de boot stil kwam te liggen en ik eraf stapte.

‘Evenwichtsstoornissen die de overgang markeren van de soepelheid van de zee naar de stugheid van de aarde.’

Vaders verklaring voor dit verschijnsel klonk ongeloofwaardig. Zo veel en zulke moeilijke woorden gebruikte hij normaal nooit. Alles zonder meer van hem aannemen was ik al te oud voor. Mijn eigen ik boorde zich al ijverig een weg naar buiten alleen wist het nu even niet meer wie of wat het was.

Aan boord was iedereen in een staat van uiterste opwindning. De laatste spullen moesten nog snel verzameld worden, mensen namen afscheid van elkaar, adressen werden uitgewisseld, hutten voor het laatst geïnspecteerd, de bemanning vaarwel gezegd. Na de verbroedering tijdens de vaart ging nu de bom af. Alleen vader en ik stonden nog steeds zij aan zij aan dek. Twee figuurtjes tegen een immense achterwand van wit staal.

Op de wal enthousiast zwaaiende en roepende mensen. Niet te onderscheiden bevonden ze zich daar ergens tussen, onze Nederlandse familie. Het gebouw achter hen was er een uit een rij van min of meer identieke gebouwen, de kadeloodsen. Door de geluiden in de haven was hun geschreeuw niet te verstaan. Verderop aan het eiland lagen nog meer schepen afgemeerd en waren kranen bezig de buiken van de ‘dames’ op te vullen of leeg te maken.

De kadeloodsen vormden de eerste buffer tussen ons en de stad Amsterdam. Ik onderscheidde de contouren van huizenrijen die aardig overeen kwamen met andere huizenrijen die ik kende, afgewisseld met torenspitsen van wat kerken moesten zijn. De eerste indrukken van Nederland waren die vanaf de waterkant. Alle beelden van onze reis en aankomst regen zich aaneen tot een film in mijn hoofd.

Ook vader en ik snelden tenslotte de trappen af naar ons dek. Zachtjes huppelend vanwege mijn blaas liep ik voor vader uit de bekende route naar de ingewanden van het schip waar we al die weken op zee geslapen hadden. Het rommelde er niet voor niets elke nacht. De stalen geluiden van het schip waren onder mijn huid gekropen.

In onze hut troffen we Anne aan met een rood gezicht, haren door de war. ‘*I hate snow,*’ dreinde ze. Moeder kon dit nu niet aan haar hoofd hebben. Ze herhaalde dat sneeuw smolt. En toen dit niet hielp snauwde ze dat Anne stil moest zijn, dat dit onze grote dag was en dat ze die niet mocht verpesten met haar buien.

‘Kom, schiet op, de koffer moet nog uit het bagageruim. Ik heb ze al gezien door de patrijspoort. Ze zijn met heel velen gekomen.’

Aan moeders hoge stem hoorde je dat er iets bijzonders stond te gebeuren. Ze gaf vader ook voortdurend bevelen. Wat hij nog allemaal moest doen, hoe hij dat moest doen en in welke volgorde. Vader die zich bij elke opdracht meer in het nauw gedreven voelde totdat hij niets meer kon, niets meer onthield, niets meer deed.

‘*I don't like it here.*’ Anne zette haar benen wijd, armen in de zij. Haar verzet zou spoedig breken. Moeder won het toch altijd.

Moeder trok Anne met zich mee de hut uit. Vader volgde even later met Paul, mij en de hutbagage. De deur van de hut knalde achter ons dicht.

‘De ziel van het schip kruipt in je na al die weken,’ riep moeder achterom naar ons, ‘daar moet je je van losscheuren.’

Vader zweeg.

Ik snapte niet wat ze met deze woorden bedoelde. Volgens mij wilde Anne alleen maar naar huis. Eerlijk gezegd was dat ook mijn wens, maar ik was al zeven en wist wat er van ons verwacht werd.

‘Net zoals ik me van mijn vaderland moest losscheuren. Weet je nog Hans?’ Moeders woorden galmden door de huttengang. Mensen keken verstoord op.

‘Rita, wacht, laten we allemaal samen gaan.’ Vader zei het te zacht.

‘Niemand houdt mij nu nog tegen. Niemand. Ja.’ Moeder sloeg een hoek om, Anne achter zich aan slepend. Vader kon haar niet bijbenen.

De passagiers en hun bagage vormden een onafscheidelijke eenheid in de tijdelijke waanzin aan boord van het schip. Het schip had haar poorten geopend en iedereen wilde er liever als eerste dan als laatste door naar buiten. Achter het verlangen zo snel mogelijk aan land te gaan lag de drang naar het weerzien met familie en bekenden, dezelfde drang die de meesten aan boord van het schip had gedreven.

We volgden de aanwijzingen van de bemanning: ‘Niet dringen. Niet dringen. Deze kant op.’ Als uit de buik van een walvis rolden de mensen naar buiten, met groepjes tegelijk. Moeder en Anne waren in het niets opgelost. Paul hield zich stevig aan vaders broekspijpen vast. Het had er niet eens de schijn van dat we voortgang maakten.

‘Jullie moeder heeft hier lang naar uitgekeken. Laat haar maar. Wij redden ons wel.’ Vader die Paul die aan boord een jaar was geworden op de arm nam, zei het achteloos. Maar liegen was iets dat vader niet kon. Hij had het nooit geleerd. Zelfs tegen de duivel zou het hem niet lukken.